

Layihənin istiqaməti: Azərbaycanın dövlətçilik tarixinin, milli adət-ənənələrinin, elm və mədəniyyətinin təbliği

№ 37 (1405) 23 fevral - 24 fevral 2017-ci il

PYOTRUN ATASI ŞƏKİLİ OLUB

19-cu əsrin əvvəllərində Cənubi və Şimali Qafqazda siyasi vəziyyət son dərəcə ağırlaşmışdı. Rus Çarı Birinci Pyoturun vəsiyyətinə uyğun, planlı şəkildə hərəkət edən Rus imperatorları mərhələlərlə bu əraziləri ələ çəkirdilər. 1819-cu ildə Şəkidə xanlıq ləğv edildi və Rusiyanın qayda-qanunları ilə komendantlıq yaradıldı. Bir müddət sonra isə komendantlıq quberniya üsul-idarəsi ilə əvəz edildi.

19-cu əsrin sonlarında Azərbaycanın Şəki şəhərində fəaliyyət göstərən qubernatorun ailəsində xəstələnən olur və qubernator yerli bəylərdən soruşur ki, burada ən yaxşı həkim kimdir. Ona cavab verirlər ki, nə bu şəhərdə nə də qonşu rayonlarda Balakəndən-Şamaxıya qədər bu bölgədə sizi maraqlandıran Avropa təhsilli həkim yoxdur. Amma yerli bir nəfər var Həkim Baba adlı O, bütün insanların sağlamlığının qayğısına qalır. Qubernator bu türkçərə-ara həkiminə inanmadığına görə Tiflisdəki Qafqaz Cənubunluğu ilə əlaqə saxlayır və oradan Şəkiyə Peterburkda təhsil almış həkim göndərilir. Həmin həkim qubernatorun ailəsindəki xəstə ilə uzun müddət məşğul olmaq məcburiyyətində qalır. Qubernator həkimə məsləhət görür ki, ona lazım olan şərait yaradılsın və həkim boş vaxtlarında şəhərdə xəstələr qəbul etsin. Onlar razılaşırlar və həkim bir neçə gündən sonra xüsusi olaraq onun üçün hazırlanmış binada işə başlayır. İki aya qədər yeni açılan həkimxanasında oturur amma onun yanına gələn olmur. Bu qubernatoru çox maraqlandırır, yenə yerli bəylərlə bir məclisdə olanda sual edir:

-Bu necə olur, müsəlmanlar xəstələnəmir?

Ona cavab verirlər ki:

- Xəstələnirlər, amma onlar bizim öz həkimimizə müraciət edir və şefa tapırlar. Bu cavab qubernatorun xoşuna gəlir. Bir neçə gün ərzində yenə Tiflis cənubunluğu ilə əlaqə saxlayır, bu məsələni həll etmək yollarını hazırlayır və Şəkidə bütün bölgənin sevimli, xeyirxah adamı olan Həkim Babanı həbs etdirib sürgünə göndərir. Bu hadisə təxminən 1877-1878-ci ildə olub. Evidən, ailəsindən, ömrü boyu sevə-sevə yaşadığı doğma Şəkiddən, hər enişini, yoxuşunu, yamacını, dağını, meşəsini addım-addım gəzib, min bir dərddin dərmanı olan

bitgilər toplamaq verdişindən uzaq düşdü-yünə görə çox xiffət edən Həkim Baba talehin bu hökmü ilə də barışmalı olur. Çətinliklə uyğunlaşdığı müəmmal həyatda yerli sakinlərdən olan bir Rus qızı- Lyubov Qriqoriyevna ilə yeni ailə qurmaq məcburiyyətində qalır və 1883-cü ildə Ryazan quberniyasının Kasimov şəhərində azərbaycanlı, Şəkili Həkim Babanın ailəsində bir oğlan anadan olur. Uşaqlarına azərbaycanlı adı qoymaq istəsə də, yerli hökumət buna icazə verməyib və Həkim Baba övladlarına rus adları qoymağa məcbur olub.

O, həyat yoldaşının xahişi ilə ikinci oğlunun adını Pyotr qoyur. Pyotrun atası və soy adı yazılarkən ruslar Həkim sözünü onun atasının adı kimi yazıblar. Rus əlifbasında H hərfi olmadığına görə Həkim-Akim yazılıb. Atasının adını isə soy adı kimi yazılıb. Beləliklə Rusiyada bütün sənədlərdə Pyotr Akimoviç Babayev yazılıb, belə də tarixə düşüb. Əslində isə bu Həkim Babanın oğlu Pyoturdur.

Bir neçə ildən sonra Şəkiyə yeni qubernator təyin edilir və yerli bəylər elə ilk görüşdə ondan xahiş edirlər ki, Həkim Babanı geri qaytarsın. Az müddət sonra bəylərin xahişi yerinə yetirilir və Həkim Baba Rusiyadakı yeni ailəsi ilə birlikdə doğma Şəkiyə qayıdır. Onlar bir neçə il Şəkiddə yaşayırlar. Amma Şəki mühitinə uyğunlaşa bilməyən Lyubov Qriqoriyevna öz uşaqlarını da götürüb Kasimovo şəhərinə qohumlarının yanına qayıdır.

Kasimov şəhərindəki qimnaziyaya düşən Pyotr Babayev ailəsinin maddi çətinlikləri səbəbli burada cəmi 3 il təhsil ala bilər. 18 yaşından fəhləliyə başlayan Pyotr müxtəlif peşələrdə çalışıb.

Pyotr Babayev XX əsrdə Rusiyada baş verən 3 inqilabda iştirak edib və bu dövrdə onun Vladimir İliç Lenin ilə yaxın dostluq münasibəti yaranır.

1904-cü ildə hərbi xidmətə çağırılan Pyotr Baltik donanmasına göndərilir.

1905-ci ildə o, Rusiya Sosial-Demokrat Fəhlə Partiyasına üzv olur. Bununla da o, donanmada fəal bolşevik təbliğatçısına çevrilir. Bir neçə dəfə həbs olunan Babayev karserdə vərəm xəstəliyinə düşür. Xəstəliyinə görə, o, donanmadan tərxis edilir və Rus-Yapon müharibəsinə göndərilir.

Müharibədən sonra Kasimov şəhərinə qayıdan Pyotr Babayev burada Natalya Kuznetsova ilə evlənir və 1912-ci ildə onlar Moskvaya köçürlər. Moskvanın Sokolnikov rauonunda polis nəzarətində yaşayan Babayev burada tramvay parkında işə düzəlir. 1914-cü ildə Birinci Dünya müharibəsi başlayanda P. Babayev yenidən ordu sıralarına çağırılır. Almanlara qarşı cəbhədə vuruşan Babayev igidliyə görə "Georgi xaçı" medalı ilə təltif olunur. 1916-cı ildə yüksək peşəkarlığına görə ordudan geri çağırılır və Sankt-Peterburqdakı hərbi zavoda işə göndərilir.

Pyotr Babayevin çox aktiv inqilabi fəaliyyəti olub. Rusiyada II Nikolayın devriməsi ilə nəticələnmiş 1917-ci il fevral inqilabında iştirak edən Pyotr Babayev böyük səs çoxluğu ilə mühüm hərbi əhəmiyyətli Patron Zavodunda məsul vəzifəyə təyin edilir. Bir müddət sonra P. Babayev Petroqradda Fəhlə və Əsgər Deputatları Sovetinin üzvü seçilir. Burada o, Petroqradda Sovetinin hərbi təşkilatına daxil edilir. 1918-ci ildə RSFSR-in hərbi işlər üzrə komissarı Podvoyski Pyotr Babayevi alman hücumunun qarşısını almaq üçün cəbhəyə ezam edir. Amma ağır xəstəliyi üzündən Pyotr geri qayıtmağa məcbur olur və arxa cəbhədə O, mühüm bir vəzifəyə təyin olunur. P. Babayev qiymətli və əhəmiyyətli avadanlıqların Petroqraddan Moskvaya evakuasiyasına rəhbərlik edir. Daha sonra Babayev Moskvada Sokolnikovo rayon partiyası komitəsinin katibi və bu rayonun deputatı seçilir.

1918-ci ildə bolşevik partiyasının tapşırığı ilə Tambova göndərilən P. Babayev burada quberniya İcraiyyə Komitəsinin üzvü və Tambov şəhər partiyası komitəsinin başçısı vəzifələrində işləyib. Moskvaya qayıdandan sonra partiyanın Moskva komitəsinin üzvü və Moskva Şəhər Soveti İcraiyyə Komitəsinin üzvü seçilir.

O vaxt ağır, çətin günlər yaşayan, inqilabdan sonra Moskvanın bir hissəsində küçə döyüşləri getdiyi üçün, insanların fərdi mənzilləri və məişət şəraitləri, idarə və müəssisələr, ictimai yerlər, parklar, meydanlar uçurulub dağıdılmışdı hər tərəf xarabalığa bənzəyirdi. Belə bir vəziyyətdə V. İ. Leninlə görüşən Pyotr Babayev atasından eşitdiyi iməcilik haqda ona danışır. Deyir, mənim atam Azərbaycanlıdır və O, mənə danışdı ki, bizdə təbii fəlakətlə üz-
lənələrə, yeni ailə qurmaq istəyib mənzili olmayanlara yaxınlıqda yaşayan insanlar, dostlar, qohumlar yığılıb bir neçə gün təmənnasız işləyirlər. Kollektiv əmək tələb edən müxtəlif təsərrüfat və məişət işləri görürlər. V. İ. Lenin soruşur ki, bunun bizə nə dəxli var. Pyotr Babayev deyir indi Moskva

pis gündədir, mən təklif edərəm şəhərdə belə bir iş təşkil edək. Amma qorxuram sonra burada işləyənlər zəhmət haqqı tələb edərlər. Ona görə də xahiş edərəm, siz də bu iməcilikdə iştirak edəsiniz və hamı görsün ki, Vladimir İlik də gəldi təmənnasız işlədi. Lenin bu təklifi çox bəyənir və 1919-cu ildə Moskvada ümum şəhər iməciliyi çəkilir. Amma sonra bu iməcilik ideyası V. İ. Leninin adı ilə tarixə düşdü.

Pyotr Babayev 1919-cu ildə Sokolnikovo Şəhər Sovetinin sədri seçilib. O, vəfat edəne qədər bu vəzifədə çalışıb. 25 aprel 1920-ci ildə min bir dərddə dərman edən Həkim Babanın sevimli oğlu Pyotr vərəm xəstəliyindən dünyasını dəyişib.

"Pravda" qəzeti onun ölümü haqqında yazmışdı: "Pyotr Babayev əsl bolşevik kimi döyüş postunda vəfat etdi".

Onun adına Moskvada küçə və park var. Hazırda P. Babayevin adını daşıyan "Babaevski Konditer Konserni" Moskvada indiyə qədər ardıcıl olaraq fəaliyyətini davam etdirir.

1804-cü ildə rus sahibkarı Abrikosov tərəfindən yaradılmış bu zavod 1918-ci ildə milliləşdirilib. 1922-ci ildə Pyotr Babayevin adı konditer zavoduna verilib.

1983-cü ildə Şəki şəhərində Pyotr Babayevin anadan olmasının 100 illiyi böyük təntənə ilə qeyd edilib. Mirzə Fətəli Axundzadə prospektində, qala divarları qarşısında bir park salındı və bu parkda Pyotr Babayevin adı verildi burada onun büstü qoyuldu. Pyotr Babayev adına Şəkiddə böyük bir üzümçülük savxozu olub və bu savxozdakı şərab zavodunda istehsal edilən müxtəlif çeşidli şərablər Sovet ittifaqının hər yerinə satılırdı və şəhərimizin büdcəsinə milyonlarla mənfəət gətirirdi. Şəki ipək kombinatının 3 nömrəli filialı P. Babayevin adına idi və həmin filialda yüzlərlə insan işləyib ailəsini dolandırır, Həmin fabrikdə Şəkinin tarixi şöhrəti olan ipək istehsal edilirdi. Pyotr Babayevin adına küçə var

idi və hər il onun adına olan müəssisələrin qazancından ayrılan vəsaitlə həmin küçədə təmir, tikinti abadlıq işləri görülürdü. İndi nə Pyotr Babayev adına üzümçülük savxozu yoxdur, nə onun adına olan şərab zavodu qalmayıb, nə də ipəkçilər onun adına olan filialda məhsul istehsal etmirlər. Çox təssüf ki, bir neçə il qabaq parkda təmir işləri aparılarkən onun böstü də oradan götürüldü. Rusiya kimi böyük bir dövlətin indiyə qədər adına və şəxsiyyətinə hörmət olunan Pyotr Babayevin Azərbaycanlı-Şəkili olmasını bildirən heç bir nişanə qalmayıb.

Öz tariximizə, tarixi şəxsiyyətlərimizə sahib durmasaq milli dəyərlərimizə, milli sərvətlərimizə başqaları yiyələncək. Sosializm cəmiyyətin nə vaxtsa çatacağı, arzu etdiyi və bəşəriyyət üçün labüt ictimai-siyasi fomasiyadır. Onun ideoloqları, qurucuları tarixi şəxsiyyətlərdir. Onların hamısını silib atmaq, unutmaq olmaz. Dahilər deyib ki: "Keçmişinə güllə atanı gələcək topa tutacaq". Elə etmək lazımdır ki, gələcək nəsillər bizdən yaxşı əməlləri öyrənsinlər. Bütün dünya Paris Kommunasının fəaliyyətini tarixdən öyrənir, həmin inqilabdan və iqlabçıların həyatından cildlərlə əsərlər yazırlar ki, gələcək nəsillərə örnək olsun. Biz isə onların qədirlərini bilmirik, onları qoruyub saxlamırıq. Bu əqiddə, bu mənəviyyətlə görsən hara qədər gedəcəyik.

ÇİNGİZ ƏNVƏROĞLU

"Qızıl qələm" mükafatı laureatı

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ YANINDA KÜTLƏVİ
İNFORMASIYA VASİTƏLƏRİNİN İNKİŞAFINA
DÖVLƏT DƏSTƏYİ FONDUNUN
MALİYYƏ YARDIMI İLƏ**